

Regionalpark (natur og kulturpark) som organisatorisk grep for en bærekraftig stedsutvikling

Per Ingvar Haukeland
Senter for natur- og kulturbasert nyskaping
Telemarksforsking-Bø

Kystnasjonalparkseminar 14. oktober 2010

Utgangspunktet

- TF arbeider med bærekraftige/klimavennlig bygdeutvikling, landskapsøkonomi, aksjonsforskning i et *glokalt* perspektiv (Landskap i Endring, AREAL, Verdiskapingsprogrammene for natur og kultur, økologisk jordbruk, integrert skogbruk, seter, opplevelsesnæring)
- Viktig å verne naturen fra destruktiv menneskelig handling, men hovedutfordring er å definere mennesket *inn* i naturen
- Behov for stedlig samspill mellom natur, kultur og menneske
- Verneområde/nasjonal park som stedsutviklingsressurs, regional park som organisatorisk grep

Hva er en regional park?

En dynamisk, langsiktig og forpliktende samarbeidsplattform for lokalsamfunn, myndigheter og næringsliv med en interesse for å ivareta og videreutvikle natur- og kulturverdier i et definert landskaps- og identitetsområde.

Mange varianter:

- Regional park
- Natur- og kulturpark
- Biosfærepark
- Naturpark
- Verdensarvpark
- Landskapspark

- Regionalparknettverket mai 2010 -

Hva er en regional park?

” En regional park har som formål å sette i gang og å organisere regional utvikling ved å ta vare på og utvikle natur, miljø, kultur og menneskelige ressurser i regionen. Parkene kan fungere som gode supplement til de statlige virkemidlene for vern”

St. meld. nr. 26 (2006-2007)

Om regjeringas miljøpolitikk og rikets miljøtilstand.

Natur- og kulturpark?

” Gjennom å utnytte lokale fortrinn og kvaliteter knytte til kulturlandskapet og natur- og kulturarven, utgjør parkane ei ramme for verdiskaping, næringsutvikling og bygging av merkevare og identitet i dei aktuelle områda.”

St. meld. nr. 25 (2008-2009)

Lokal vekstkraft og framtidstru. Om distrikts- og regionalpolitikken

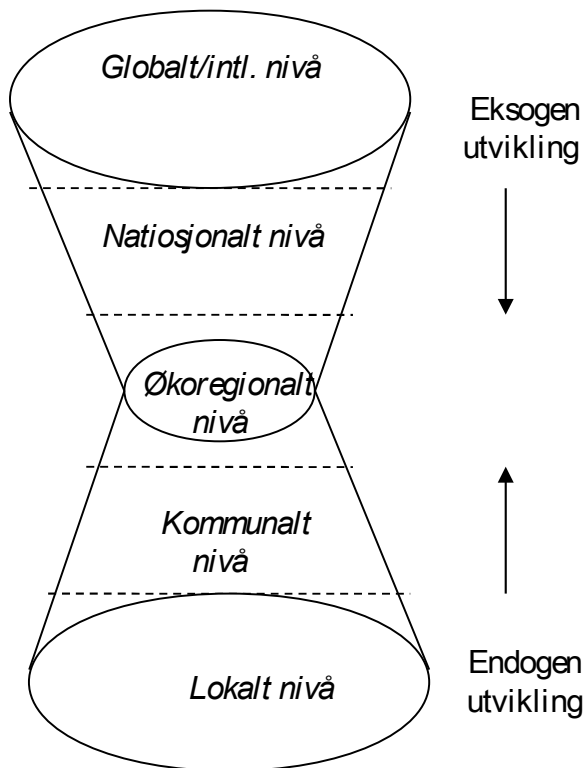
Det bio(øko)regionale perspektivet

”Bioregionalism is an emerging way of thinking and being in the world that values the local and the regional, and sees the revitalization of places, people and local cultures as the only sure way of healing ourselves, our culture, and the planet.” (NABC)

Strategier for bio(øko)regional kultur:

- Lær hvilke natur- og kulturressurser som er spesielt for vårt livssted (bioregion)
- Planlegg hvordan disse ressursene kan best bli brukt og beskyttet
- Bruke av tid og energi til å realisere et samspill mellom natur og kultur på lang sikt
- Berike våre barn med lokal og global [glokale] kunnskaper og holdninger

Elementer i en regionalpark

- Bred mobilisering og forankring
- Integrert politikk og forvaltning
- Langsiktig avtale basert på bærekraftige verdier og visjoner
- Bred verdiskaping (miljømessig, kulturelt, sosialt og økonomisk)
- Iverksette nyskappingsprosesser i alle sektorer
- Stedsans og stedbasert læring
- Landskap som ressurs (Landskapskonvensjonen, landskapsressursstudier)
- Nasjonalt nettverk for lokal- og regionalparker

VALDRES NATUR- OG KULTURPARK

Bakgrunn

- Motvirke negative trender i regionen
- Bygdeutviklingsstrategi for 6 kommuner
- Få ut merverdier for lokalsamfunna i regionen
- Landbruk (stølsdrift), besøksnæring og bolyst

Etablering våren 2007

- Fire departementer støtter parken: MD, LMD, KR, NHD
- Regionrådet i Valdres endret navn juni 2007 til "Valdres natur- og kulturpark"
- Parkavtale og handlingsplan 2007-2017
- Valdreskvalitet – en regional merkevareordning

Effekter

- Tiltrekker seg nye midler (eks. fikk de 6 mill. som del av småsamfunnsatsingen; 6 mill. FoU kulturlandskap)
 - Mange nyetableringer
 - Forsterket nettverk mellom ulike aktører
 - Etablerer nettverk i Europa
- (Se Valdres skjerper sansene -- www.valdres.no)

VALDRES

VALDRES

Nærøyfjorden

Verdsarvpark

Bakgrunn

- Verneplan i 1994 (fra konflikt til dialog) og et landbruk i motgang (fra resignasjon til nye muligheter)
- Vern gjennom bærekraftig bruk, spesielt fokus på landbruk
- Omfattende mobiliserings- og forankringsprosesser
- Verdensarvstatus juli 2005 og studietur til Frankrike
- Fra ”natur- og kulturpark” til ”verdensarvpark” i 2007

Eablering

- Nærøyfjorden verdensarvpark med 4 komm: Aurland, Vik, Lærdal og Voss.
- Bygger opp merkevareordning knyttet til parken, blant annet gjennom Aurland natur- og kulturarv
- Nettverk med privat, offentlig og frivillig sektor, samt FoU/Aurland naturverkstad

Effekter

- Positivitet, engasjement og identitet
- Lønnsomme virksomheter og nyetableringer
- Satsing på landbruk gjennom foredling
- Nye midler kommer inn: Verdiskapingsprogram, småsamfunnsatsing, COST-nettverk

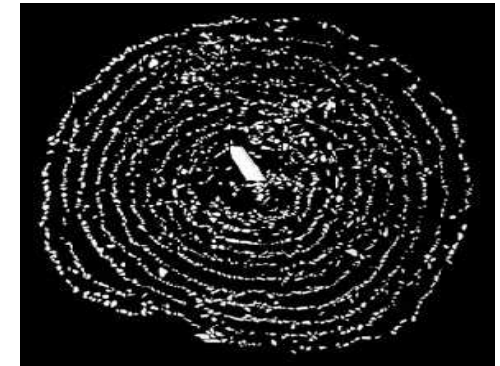
Telemarkskanalen regionalpark (2010)

"Ikke noe annet sted har jeg sett sluseanleggene skåret rett inn i hardt fjell sånn som i Telemarkskanalen."

Odd Berretzen

Varanger natur- og kulturpark?

Regional park kan bidra til...

- ...en bærekraftig verdiorientert stedsutvikling
- ...å forsterke vernet og oppslutningen om vernet gjennom bærekraftig bruk
- ...regional merkevarebygging og attraksjonskraft
- ...spille på lokale og regionale natur- og kulturverdier
- ..stedssans og stedstilhøriget (regional identitet) tuftet på samspillet mellom natur, kultur og menneske
- ...revitalisere fellesgoder og tilgangen til landskap

**Private goder
(bruk)**

**Fellesgoder
(vern)**

Private goder kan forsterke fellesgodene

- ← Bærekraftig næring
- ← Økoturisme
- ← Varer og tjenester
- ← Kvalitet/småskala
- ← Aktiviteter/opplevelser
- ← Lokale produkter

→ Biologisk mangfold

→ Allmenninger

→ Lokal kunnskap

→ Identitet

→ Natur- og kulturarv

→ Tradisjoner

→ Miljø/klima

→ Økosystem

Markedsverdi

= produkt + historie
(historien er formidlet verdi fra fellesgodene)

Økonomiske verdier

Fellesgoder som ressurser for private goder

Miljømessige, kulturelle og sosiale verdier

Landskap: fellesgode med et markedspotensial

Noe som ikke kan kopieres av andre

Kystnasjonalpark som regionalpark?

- Avhenger av hva man ønsker å oppnå – verdiorientering, forankring og mobilisering
- Kan kombinere nasjonalpark med ulike regionalparkkonsepter og/eller landskapsparker
- Kontakte det nasjonale nettverket

Takk for oppmerksomheten!